

Zondag 17 oktober 2021 – Jezus veroordeelt niet

Evangelielezing : Johannes 8 : 1 – 11

Er zijn verhalen in de bijbel, die spreken zo voor zichzelf, dat uitleg overbodig lijkt.

Als Jezus zegt: Wie zonder zonde is, laat die als eerste een steen werpen – dan hebben degenen tot wie Hij dat woord richt, geen nadere toelichting nodig. Ze druppen één voor één af. Er wordt niets meer gezegd. Ze begrijpen de boodschap.

Het is een verhaal dat direct tot de verbeelding spreekt.

Zo'n typisch voorbeeld van een Bijbelverhaal met een boodschap van alle tijden. Want, wie is niet zonder zonde....

Dus? Wees voorzichtig met je oordeel... Is dat de boodschap? Of is de boodschap, dat we helemaal niet moeten oordelen?

Maar, is dit verhaal dan zonder oordeel? Als we vinden dat die Schriftgeleerden, die Jezus uitdaagden, mooi op hun nummer zijn gezet, dan vellen we toch ook een oordeel? En aan het einde, als Jezus de vrouw naar huis laat gaan, zegt Hij er bij: zondig vanaf nu niet meer. Dat klinkt alsof hij ook vindt dat ze toch heeft gezondigd...

Als je er even over nadenkt, dan zijn er genoeg vragen naar aanleiding van een verhaal dat in eerste instantie zo helder lijkt. Soms moet het verhaal eerst wat ingewikkelder worden, om dieper door te dringen. Soms is het nodig de goede vragen te stellen, om te ontdekken waar het in het verhaal ook over ons gaat. Want we kunnen wel met een zeker leedvermaak naar de Schriftgeleerden wijzen, maar als Jezus zegt: Wie zonder zonde is... dan zegt Hij dat ook tegen ons.

"Zij plaatsten de vrouw in het midden" en "Jezus bukte zich en schreef met de vinger op de grond" - tussen deze twee zinnen speelt zich het gebeuren in deze tekst af.

Deze twee zinnen geven ook de spanning aan die er in de ruimte hangt.

"zij plaats en haar in het midden" - zo doe je dat als je iets in scene wil zetten. Iemand in het midden, zodat iedereen haar kan zien en met de vinger naar haar kan wijzen.

De verantwoordelijkheid voor alles wat er gebeurt wordt bij deze persoon in het midden gelegd. Niemand denkt aan de verantwoordelijkheid van degenen die haar daar plaatsen.

Er ontstaat gauw een opgeklopte stemming als er iemand in het midden staat en iedereen naar haar wijst.

Deze vrouw is betrappt op vreemdgaan. Wat moet er nu met haar gebeuren? Zij moet gestenigd worden, dat zegt de wet van Mozes. Dat moet Jezus toch ook vinden?

Hij is toch een vrome wetsgetrouwe jood? Wordt een man betrappt met een getrouwde vrouw, dan moeten zij beiden ter dood gebracht worden door steniging. Beiden.

Dus de vraag is: waar is de bijbehorende man dan gebleven? Het lijkt er op dat de vrouw voor hen niet meer dan een instrument is. Er wordt een VROUW bij Jezus gebracht.

Je zou denken, er zijn toch tenminste twee die het spelletje spelen. Waar is die man? Heeft die dan geen overspel gespeeld? Komt hij er zo maar mee weg?

Het lijkt er op en dat heeft iets ongemakkelijks.

In Deuteronomium staat dat wie overspel pleegt, gedood moet worden door steniging. Dat moet wel vast staan, er moeten twee getuigen zijn en die twee moeten dan ook de eerste steen gooien. Ja, in de Bijbel staan heftige voorschriften. Voorschriften die we nooit zouden uitvoeren.

Zou God nou werkelijk willen dat je zo met een mens omgaat die iets fout heeft gedaan? Alsof je boven de ander staat en rechter mag zijn...

Maar is het werkelijk de vrouw in het midden om wie het hen te doen is?

Dit geheel is in scene gezet om Jezus tot een gevaarlijke uitspraak te verleiden. Zij duwen Jezus in de rol van rechter, terwijl Hij eigenlijk de aangeklaagde is. Men voelde de spanning dus wel. De spanning tussen de voorschriften en de omgang er mee. Dat dit een heikele kwestie was.

Anders was dit gebeuren niet geschikt geweest om Jezus op de proef te stellen. Men voelde zelf wel iets van: dit wringt.

En Jezus kan het gewoon niet goed doen, Hij is in de val gelokt, Hij kan alleen foute antwoorden geven. Als Jezus zegt: ze hoeft niet gestenigd te worden, dan ontkracht Hij daarmee de joodse wet. Als Hij zegt dat het wel moet zet Hij aan om de Romeinse wet te overtreden, want alleen het Romeins gezag mocht de doodstraf uitspreken.

Daarom moest aan de veroordeling van Jezus zelf later ook Pilatus te pas komen. En waar blijft dan zijn verhaal van naastenliefde en vergeving? Hij kan het dus niet goed doen.

Jezus bukt zich neer en schrijft met zijn vinger op de grond. Dat is de tegenhanger van de opgewonden stemming rond de vrouw in het midden waar ieder naar kijkt en naar wijst. Daarmee schept hij een moment van rust en traagheid in een omgeving die op drama en sensatie uit is.

Een schijnbaar speelse handeling terwijl de aandringende vraag naar straf in de lucht hangt. Daarmee zegt Jezus iets in de zin van: die vraag van jullie is niet mijn vraag. Ik ben met heel andere zaken bezig. Dat zouden jullie misschien ook moeten zijn.

Een demonstratie van rustige gelatenheid, alsof het Hem allemaal niet aangaat.

Hij bukt en schrijft, Hij staat op en zegt: wie zonder zonde is, laat die de eerste steen werpen. Hij bukt weer neer en schrijft weer verder.

Grote vraag natuurlijk: Wat schreef Jezus op? Er zijn veel mensen die niets liever zouden willen dan dat Jezus iets had opgeschreven voor het nageslacht. Daar zou dan duidelijkheid uit kunnen ontstaan hoe Hij het gedacht, bedoeld, had. Maar helaas, we hebben alleen teksten óver Jezus en daar moeten we het mee doen. Daar moeten we onze belijdenissen en onze rituelen en gebruiken op baseren.

Gerrit Achterberg schreef in zijn gedicht "En Jezus schreef in 't zand": Jezus schreef met Zijn vinger in het zand. Hij bukte zich en schreef in 't zand, wij weten niet wat Hij schreef, Hij was het zelf vergeten, verzonken in de woorden van Zijn hand.

Treffend verwoord, lijkt mij. Hoewel? Schreef Jezus in het zand? We lezen dat Hij in de tempel was. Daar is alles van steen. Dus dat is onwaarschijnlijk. Hij schreef op de tempelvloer. En is dat misschien een verwijzing naar de stenen platen waar God de wet/de 10 geboden op schreef.

Zou het zijn dat Jezus, zeg maar, iets als de wet van Jezus schreef, van liefde en barmhartigheid: ik oordeel niet - ?

We weten het niet.

In ieder geval heeft Jezus door dit gebaar een rustpunt en misschien wel bezinning, in dit gebeuren teweeggebracht.

Jezus schreef met zijn vinger op de grond. Hij spreekt geen oordeel uit over de vrouw. Hij zou daarbij kunnen denken aan de woorden uit de 10 woorden dat God liefdevol is en genadig, geduldig, trouw en waarachtig, die duizenden geslachten zijn liefde bewijst, die schuld, misdaad en zonde vergeeft.

En dan zouden mensen toch ook met elkaar in verbondenheid en ontferming moeten omgaan. Misschien is er door de handeling van Jezus een eerlijk moment van zelfreflectie ontstaan bij de mensen die de vrouw naar de tempel sleurden. Wie zonder zonde is...

Een woord als een steen in de vijver.

Ze druipen bedremmeld af. Ze laten Jezus alleen, met de vrouw, die in het midden stond. Het wordt nog maar eens benadrukt.

En pas dan wordt het woord tot deze vrouw gericht, door Jezus. Hij is de eerste en de enige in dit verhaal die haar werkelijk ziet staan, die haar aanspreekt. Hij is de enige met aandacht voor haar.

– Heeft niemand je veroordeeld?

– Niemand, heer.

– Dan doe ik dat ook niet. Ga naar huis, en zondig vanaf nu niet meer...

Hij beschermt haar. Hij komt voor haar op. Hij, Jezus, vraagt niet door. Van wat er gebeurd is, wil Hij niets weten. Ga naar je huis, maar ... zondig niet meer. En Hij laat het aan haar om dat laatste concreet in te vullen.

Aan het einde loopt de anonieme vrouw het verhaal weer uit, het leven in. Ze was op het toneel gebracht door de mannen die haar hadden betrappt.

Gevangen in hun logica, gebruikt met een heel andere opzet, om Jezus in de val te lokken. Ze stond in het midden. Moederziel alleen.

En Jezus stond daat, voor de zoveelste keer op de proef wordt gesteld door de Schriftgeleerden en de Farizeeën. Opnieuw dagen ze Hem uit om te laten zien of Hij wel bijbelgetrouw is met zijn softe manier van doen.

De Farizeeën en de Schriftgeleerden gebruiken de wet om Jezus te testen op zijn rechtzinnigheid.

En zij gebruiken de vrouw om hun punt te maken.

Zijn die 10 woorden van God dan zo bedoeld?

Jezus schrijft op de grond, zoals Mozes die woorden schreef op steen. En Jezus vraagt de mannen naar hun eigen verantwoordelijkheid. Plegen niet juist zij onrecht tegenover deze vrouw door haar in te zetten voor hun eigen belang?

Zij wijzen naar de vrouw. Maar als je naar iemand wijst, dan wijzen er altijd 3 vingers terug.

Jezus geeft hen een vingerwijzing: hoe gaan jullie om met de wet 'pleeg geen overspel, wees niet ontrouw?' 'Wie zonder zonde is, werpe de eerste steen'.

Niemand. De vrouw kan opnieuw gaan leven.

Het is altijd gemakkelijker terecht te wijzen, dan terecht te staan.

Het gaat Jezus niet om veroordeling, maar om bevrijding.

Dit verhaal is evangelie, nieuw leven, goed nieuws voor iedereen, zoals we elke keer lezen in Johannes.

Woorden van leven en liefde.

Liefde die ons wil overkomen

als geheim en zegening.

Loosdrecht, Gereformeerde Kerk

ds. Hillegonda Ploeger